ESTHER VAN DER HOORN

Delfts voor Delft

Kan met gedraaid oor
onbekend (Delft), schildering naar Nicolaas van Berchem
ca. 1675-1700. Tinglazuuraardewerk, H 25,5 cm
MUSEUM PRINSENHOF DELFT

Foto's: Erik en Petra Hesmerg

Belangrijke privécollecties van Delfts aardewerk vonden begin 20ste eeuw hun weg naar Nederlandse musea. Maar juist de stad Delft viel buiten de boot. Nu maakt Museum Prinsenhof Delft het gemis van zo'n fundamentele collectie goed door een historische verzameling Delfts aardewerk van de allerhoogste kwaliteit voor de stad en Nederland te behouden. Dit stelt het museum in staat het wereldberoemde 'Delfts' in volle glorie te tonen wanneer het in 2028 weer de deuren opent.

In de tweede helft van de 19de eeuw begonnen particulieren interesse te tonen voor Delfts aardewerk uit de 17de en 18de eeuw en omvangrijke verzamelingen aan te leggen. De collectie van Hagenaar John F. Loudon omvatte bijvoorbeeld ruim 550 stuks. In 1916 schonken Loudons erfgenamen deze verzameling aan het Rijksmuseum; de collecties Delfts aardewerk van A.H.H. van der Burgh en W.F.K. baron van Verschuer waren enkele jaren eerder nagelaten aan respectievelijk de gemeentemusea van Den Haag en Arnhem. Hoeveel waarde musea inmiddels ook hechtten aan Delfts aardewerk, blijkt uit het feit dat de verzameling Loudon werd getoond in de Eregalerij.

De groeiende belangstelling voor Delfts aardewerk leidde tot sterk gestegen prijzen. Victor de Stuers, pleitbezorger voor het behoud van nationaal erfgoed, merkte in 1904 op met betrekking tot het legaat Van der Burgh: 'Delftsch aardewerk wordt steeds schaarser en de prijzen klimmen van jaar tot jaar. Sinds dertig jaren zijn de prijzen gemiddeld vijf malen hooger geworden.' Een nieuwe generatie verzamelaars liet zich daardoor echter niet weerhouden, integendeel. Zo schreef de Engelse keramiekkenner William Pitcairn Knowles in hetzelfde jaar: 'Het maakt de jacht des te opwindender.' Dat gevoel deelde ongetwijfeld de Rotterdamse ondernemer dr. M.C.G. (Gérard) de Bruyn

NIEUWE AANWINST

Elf stukken Delfts aardewerk
ca. 1675-1800. Tinglazuuraardewerk
Bijdrage: € 207.500, waarvan € 20.000 uit het Van Achterbergh-Domhof Fonds, € 15.000 uit het Themafonds Keramiek en € 172.500 uit het VriendenLoterij Aankoopfonds
MUSEUM PRINSENHOF DELFT

De gehele verzameling De Bruyn is aangekocht in 2026 met steun van de Vereniging Rembrandt (mede dankzij haar Van Achterbergh-Domhof Fonds, haar Themafonds Keramiek en haar VriendenLoterij Aankoopfonds), het Mondriaan Fonds en de Stichting van Oosten-Oosterholt

'Heerenkamer' van Gérard de Bruyn, 's-Gravendijkwal 61, Rotterdam, ca. 1960. Op de schouw zijn kalebasvazen te zien die hier worden besproken op p. 12

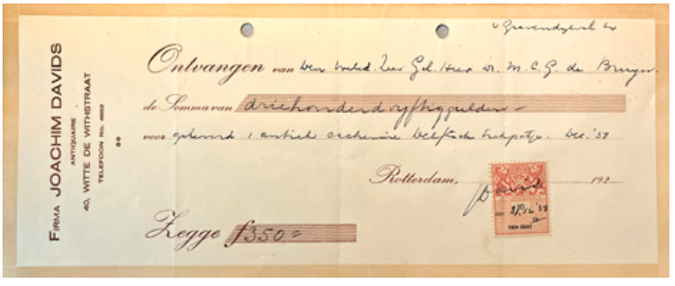

Aankoopbewijs voor het *cachemire* trekpotje, 1938

(1893-1964), wiens collectie decennialang bij Museum Prinsenhof Delft in bruikleen was en nu mede dankzij de Vereniging Rembrandt door het museum kon worden verworven.

MET SMAAK

De Bruyn slaagde erin een verzameling vol artistieke en technische hoogtepunten van Delfts aardewerk bijeen te brengen. Hij gaf deze een ereplaats in zijn zogeheten 'Heerenkamer'. Deze ruimte in zijn huis aan de 's-Gravendijkwal richtte hij in met 17de-eeuwse meubelen en schilderijen en een houten lambrisering in neorenaissancestijl. In een vitrinekast stond bijvoorbeeld een kan met een bijzonder fraai geschilderde voorstelling van herders en dieren (p. 10).

De verzameling De Bruyn laat goed zien hoe de smaak van collectioneurs in de loop van de jaren was veranderd. Vergeleken met oudere verzamelingen bevat die van De Bruyn bijvoorbeeld relatief weinig objecten in de zogeheten kleinvuurtechniek: met tere kleuren die op lagere temperatuur werden gebakken omdat ze anders zouden verbranden. Er zijn in de verzameling De Bruyn juist veel voorwerpen met een decor van bloementakken in blauw, groen en rood. Dit werd door verzamelaars *cachemire* genoemd, naar de kleurrijke omslagdoeken van deze stof. Een prachtig voorbeeld is een verfijnd beschilderd trekpotje met een zeldzame ruitvorm. Met de

***Cachemire* trekpot**
De Grieksche A
(Pieter Adriaensz Kocx)
1701-22. Tinglazuur-aardewerk, Ø 11 cm
MUSEUM PRINSENHOF DELFT

Paar kalebasvazen met chinoiserie
toegeschreven aan De Drie Posteleyne Astonne (Gerrit Pietersz Kam)
1679-1700. Tinglazuuraardewerk, H 48 cm
MUSEUM PRINSENHOF DELFT

Paar flesvormige vazen
De Grieksche A (Samuel van Eenhoorn)
1678-86. Tinglazuuraardewerk, H 48 cm
MUSEUM PRINSENHOF DELFT

aankoop van een paar kapitale, flesvormige vazen in zacht blauw-wit was De Bruyn zijn tijd dan weer ver vooruit. De waardering voor dit relatief vroege Delfts kwam pas later.

De Bruyn hechtte weinig waarde aan de merktekens die op sommige stukken Delfts aardewerk werden aangebracht en kocht voorwerpen vanwege hun artistieke kwaliteit. Zelfs als ze ongemerkt waren, zoals in het geval van een paar grote kalebasvazen, al kunnen die op basis van hun karakteristieke decoratie met grote Chinese figuren worden toegeschreven aan De Drie Posteleyne Astonne onder Gerrit Kam. In één geval is er sprake van voortschrijdend inzicht: golden de ongemerkte beeldjes van steigerende paarden in De Bruyns tijd nog als Delfts, tegenwoordig worden ze toegeschreven aan de aardewerkfabriek van Johan van Kerckhoff in Arnhem.

HERKOMST BEKEND

Uitzonderlijk is dat van de meeste stukken in de verzameling bekend is waar en wanneer ze werden verworven, omdat De Bruyn aankoopbewijzen bewaarde en nauwgezet aantekeningen maakte over de herkomst van collectiestukken. Deze documentatie vormt onderdeel van de verwerving. Verschillende objecten blijken afkomstig uit vooraanstaande collecties. Zo verwierf De Bruyn uit de verzameling van jhr. J.W. Six van Vromade een fopkan die eerder in het bezit was van de gerenommeerde kunsthandelaar Joseph Monchen. Fopkannen worden zo genoemd omdat op het eerste gezicht onduidelijk is hoe je eruit kunt drinken zonder de inhoud te morsen. Dit exemplaar heeft nog zijn originele deksel, wat uiterst zeldzaam is.

Op basis van de documentatie kan voor de meeste voorwerpen worden uitgesloten dat ze onder het naziregime (1933-1945) zijn geroofd. Dat kan ook op andere manieren. Zo is van vijf objecten duidelijk dat ze al in 1929 werden tentoongesteld in het Rijksmuseum door de handelaren van wie De Bruyn ze later kocht. De firma Ween & Klepman presenteerde bijvoorbeeld twee borden met de wapens van de hertogen van Brunswijk-Lüneberg. De Haagse kunsthandelaar Samuel Alberge toonde een paar levendig vormgegeven en kleurrijk beschilderde eenden, waarbij hij liet aantekenen dat ze niet bedoeld waren voor de verkoop. Tijdens de oorlog maakte Alberge onder druk van de Jodenvervolging een einde aan zijn leven; De Bruyn verwierf de beeldjes in 1954 uit het bezit van zijn weduwe.

De Bruyn bleef verzamelen tot aan zijn dood in 1964. Kort daarop werd de collectie in bruikleen ondergebracht, eerst bij Museum Boijmans Van Beuningen en de afgelopen 25 jaar in Delft. Met steun van de Vereniging Rembrandt, het Mondriaan Fonds en de Stichting Van Oosten-Oosterholt heeft Museum Prinsenhof de hele verzameling De Bruyn nu kunnen aankopen.

Fopkan
onbekend (Delft)
ca. 1675-1700. Tinglazuuraardewerk,
H 25,5 cm
MUSEUM PRINSENHOF DELFT

Paar beeldjes in de vorm van een steigerend paard
toegeschreven aan de fabriek van
Johan van Kerckhoff, Arnhem
1759-ca. 1770. Tinglazuuraardewerk,
H 23,5 cm
MUSEUM PRINSENHOF DELFT

Paar borden met scènes uit het leven van Leo X en de wapens van de hertogen van Brunswijk-Lüneberg
Het Moriaanshooft (Jannitge Claesdr Hoppesteijn-van Straten)
ca. 1680-85. Tinglazuuraardewerk, Ø 26 cm
MUSEUM PRINSENHOF DELFT

Paar beeldjes in de vorm van een eend
onbekend (Delft)
ca. 1750-1800. Tinglazuuraardewerk, H 12 cm
MUSEUM PRINSENHOF DELFT

NIEUWE PRESENTATIE

Museum Prinsenhof Delft is momenteel gesloten voor een grote renovatie van het monumentale kloostergebouw waarin het museum huist. In 2028 heropent hier een open, toegankelijk en duurzaam museum over Delft, een wereldse stad vol verhalen over vrijheid, identiteit en innovatie. In de vaste opstelling maken bezoekers een tijdreis langs zes eeuwen kunst en geschiedenis. Delfts aardewerk staat hier naast schilderijen, zilver en historische objecten. Bezoekers zien hoe het ontstaan van Delfts aardewerk een gevolg was van de koloniale handel in Chinees porselein, en hoe Delftse aardewerkmakers inspeelden op de populariteit van producten zoals koffie en thee, die door slaafgemaakten werden verbouwd. Er is ook aandacht voor de manieren waarop Delftse schilders en aardewerkmakers elkaar artistiek inspireerden. Er komt daarnaast een speciale presentatie over Delfts aardewerk waarin bezoekers ontdekken hoe het product werd vervaardigd en uitgroeide tot een wereldmerk. In beide opstellingen gelden de voorwerpen uit de verzameling De Bruyn als absolute blikvangers.

Esther van der Hoorn is conservator Toegepaste kunst bij Museum Prinsenhof Delft

